

Európa tengerpartjainak folyamatos pusztulása az európai életszínvonalat fenyegeti

Tengerparton lakni igen vonzó dolog. Az emberek a tengerpartot állandó adottságnak tekintik, a tengerparti ökoszisztémák károsítása és visszafordíthatatlan megváltoztatása azonban folyamatosan zajlik. A rendelkezésre álló adatok szerint a tengerparti területek földhasználatának változásai jelentősebb mértékűek az egyéb területeken tapasztaltaknál; például Európa partjai mentén a mesterséges felszínek növekedési aránya egyharmadával gyorsabb a belső területeken tapasztalhatótnál. Ezek a változások széleskörűek és számos okra vezethetők vissza — demográfiai változások, gazdasági szerkezetváltás, megemelkedett életszínvonal, több szabadidő, és kiterjedtebb globális kereskedelmi rendszerek. Ezek a tényezők számos tengerparti területen a tengerparti ökoszisztémák potenciális hosszú távú életképessége, illetve az ezek által biztosított szolgáltatások gyors és gyökeres módosulását eredményezték. Egyre valószínűbb, hogy a tengerparti ökoszisztémákat érő jelenlegi hatásokat az éghajlatváltozás felerősíti.

A tengerparti ökoszisztémák széleskörű szolgáltatásokat biztosítanak a társadalom számára. Ilyenek az élelmiszerellátás, a tüzelőfa, az energiaforrások és természeti termékek, továbbá a kulturális (kényelmi) szolgáltatások, pl. turizmus és kikapcsolódás. Ezenfelül a tengerparti ökoszisztémák fontos szabályozó és támogató szolgáltatásokat is nyújtanak, ilyen pl. a partvonalak stabilizálása, védelem a természeti veszélyek ellen, illetve a szennyezett vizek méregtelenítése. Ahogy a globális kereskedelem és logisztika szempontjából a tengerpartok egyre inkább a "kapu" funkciójára tettek szert, egyre fokozottabban fejlesztették őket, ami az ökoszisztémák által nyújtott

szolgáltatások degradálódását eredményezte.

Ezek a tendenciák azért fontosak, mert az ilyen szolgáltatások a part menti területek összesített gazdasági értékének jelentős részét képezik. Példának okáért Európa biológiai tengeri erőforrásai nagymértékben függenek a tengerparti területek minőségétől. Amennyiben ezek a természetes funkciók megbomlanak, a pusztulási folyamatok fokozatosan felgyorsulnak, és megnehezítenek minden lehetséges társadalmi beavatkozást. Ezeket a természetes funkciókat nem lehet technológiával helyettesíteni.

Néhány eredményes intézkedés ellenére a tengerparti területek többnyire az EU gazdasági szempontból legfejletlenebb területei közé tartoznak. 1996-ban az EU-15 akkori huszonöt hátrányos helyzetű régiójából 19 tengerparti régió volt, és ez ma, a bővítés utáni EU-25-ben is fontos problémát jelent. A kis szigeteket különösen érintik a társadalmi és gazdasági problémák (pl. migráció, a gazdasági infrastruktúra hiánya).

A tengerpartokon megvalósított fejlesztések mindeddig gazdasági szerkezetváltáson alapultak. Ezt főként a turizmus és az azzal járó építőipari fellendülés révén érték el, különösen a földközi-tengeri és az atlanti-óceáni

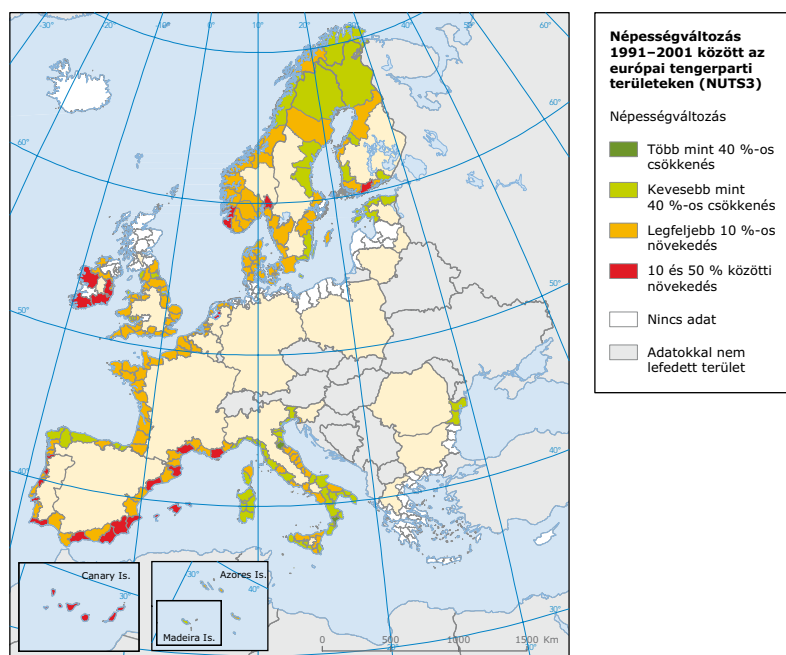

régiókban. Egyéb régiókban a halállomány drasztikus csökkenése következményeként a halászati ipar szerkezeti átalakítása kapott elsőbbséget, míg a kikötők számának és a tengeri szállítás mértékének növekedése a tengerpartok logisztikai platformként való használatát eredményezte.

Ugyanakkor a városterjeszkedés, az üdülőhely- és kikötőfejlesztés, továbbá a vízkultúra közvetlen hatást gyakorol az ökoszisztémákra. Ezek túlmutatnak a környezetszennyezés, üledékképződés és a tengerparti dinamikák változása által okozott közvetlen hatásokon. Pusztító hatású halászati gyakorlat, a part menti tengerfenék túlzott betakarítása, az éghajlatváltozás és a tengerszint-emelkedés szintén jelentős fenyegetést jelentenek az olyan tengerparti élőhelyekre, mint az extenzív mezőgazdasági területek, vizes területek és tengeri fűágyak.

Ezenfelül a népsűrűség a tengerparti területeken átlagosan 10 %-kal magasabb, mint a belső területeken; némely országban ez az arány akár 50 % is lehet. Még ennél is aggasztóbb, hogy a tengerparti természeti területek átalakítása ember alkotta mesterséges felszínekké a népsűrűség növekedésénél gyorsabb tempóban megy végbe. Mindezen változások visszafordíthatatlanságuknál fogva a tengerparti területek fenntarthatóságát fenyegető legnagyobb veszélyek egyikének számítanak. A fő tényezőket a lakhelyek építése (számos területen főleg másodlagos lakóhely), a

Népegváltás 1991 és 2001 között az európai tengerparti területeken

Forrás: EEA, 2006, az 1991. és 2001. évi népszámlálási adatok alapján, Eurostat.

szolgáltatások és kikapcsolódás jelentik, melyek a mesterséges felszín létrehozását célzó teljes tengerparti földhasználat 61 %-át teszik ki.

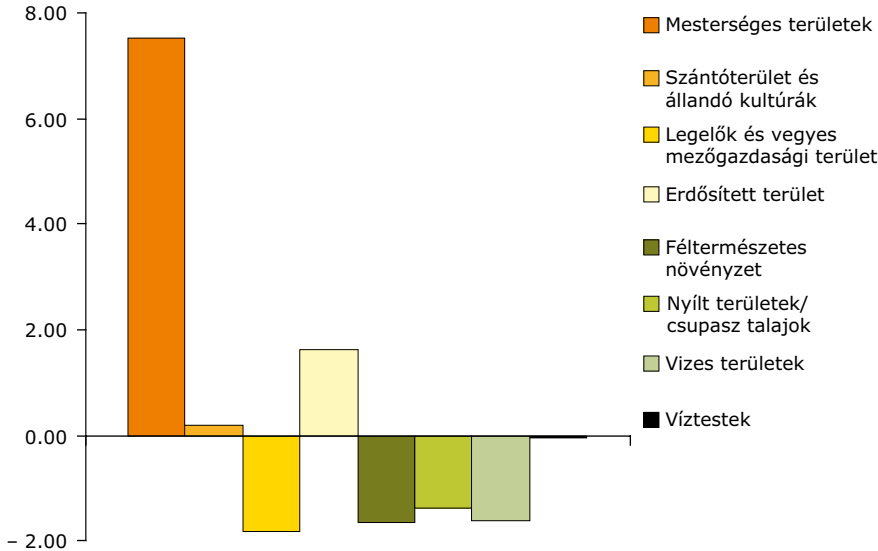
A múltban a tengerparti területek többsége perifériának számított. Mára azonban egyre több tengerparti terület válik kiemelt fejlesztési célponttá. Európában sok olyan tengerparti terület létezik, ahol az ember alkotta felszín aránya a tengerparti sáv teljes területének több mint 45 %-át teszi ki (ti. a partvonaltól számított legfeljebb 1 km-es körzetben). A legintenzívebben használt területek a földközi-tengeri part menti területeken találhatóak (Franciaország, Spanyolország és Olaszország egyes részei). A teljes francia atlanti-óceáni tengerparti terület, a spanyol atlanti-óceáni területek (Baszkföld és Huelva) és Portugália tengerpartjának jelentős szakaszai szintén sűrűn lakottak. Sok északi-tengeri

partot is intenzíven beépítettek (Hollandia és Belgium).

Az EU-szerte megteremtett magasabb életszínvonal, az európai légiutak liberalizálása és ebből következően az alacsony díjszabású légitársaságok számának megnövekedése, továbbá a transzeurópai közúti és vasúti összeköttetések fejlesztése jelentősen megnövelte az európaiak mobilitását, különösen a tengerparti területek elérhetősége tekintetében. Ehhez járul még, hogy a személyes jövedelmek növekedése következtében többen ruháznak be másodlagos lakóhelybe, kivált a tengerparti területeken, mivel ezek kedvező befektetési értékkel bírnak, ugyanakkor új lehetőséget biztosítanak a kikapcsolódásra. A nyaralótulajdonosok és turisták kiszolgálása céljából fejlesztett létesítmények és szolgáltatások (pl. szállodák, víziparkok,

A felszínborítás változása 17 európai ország 10 km-es tengerparti övezetén belül, 1990–2000

A kezdeti év felszínborítási arányának nettó változása

Forrás: EEA, 2006.

golf- és gokartpályák) azt eredményezik, hogy számos tengerparti terület el fogja veszíteni helyi identitását.

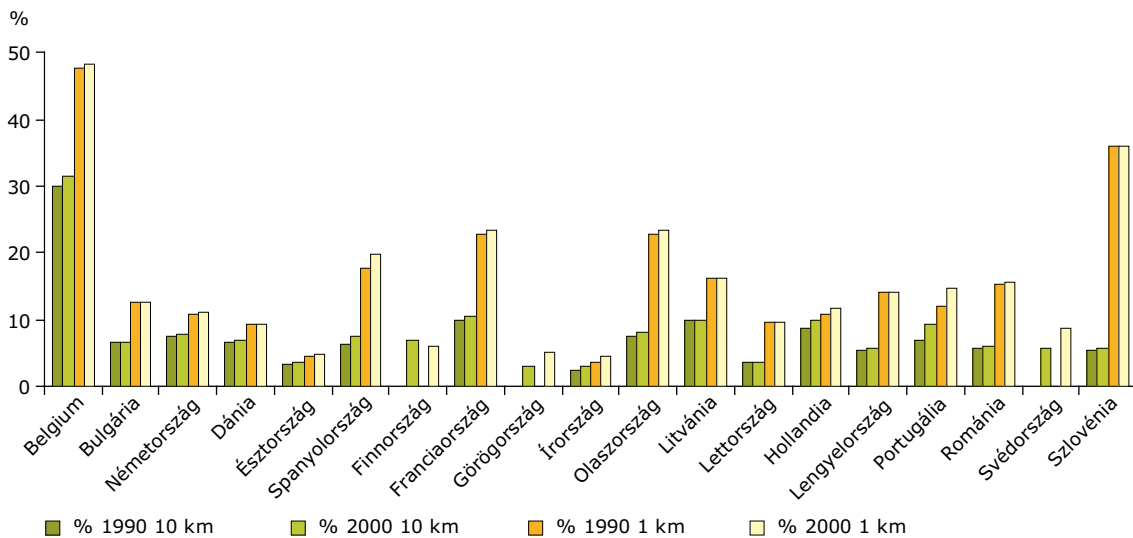
A tengerparti területeket ezenkívül az éghajlatváltozás is fenyegeti. Lehetséges, hogy a fent említett, sokféle, nem éghajlati természetű nyomás már negatív hatást

gyakorolt a tengerparti ökoszisztémák hosszú távú életképességére, ezen keresztül pedig azon képességükre, hogy megbirkózzanak az éghajlatváltozás által előidézett további nyomással. A fő európai folyók természetes árterei már nagyrészt áldozatul estek a fejlesztésnek (pl. Rajna, Elba és Pó). A tengerparti mélyföldeket

hasonlóan gyors ütemben fejlesztették, 1990 és 2000 között a mesterséges felszínnek 1 900 km²-rel növekedtek. Nincs jele annak, hogy ez a tendencia megváltozna. Ennek eredményeként sok tengerparti területen érzékelik az ún. „tengerparti prést” (coastal squeeze). A „tengerparti prés” kifejezés arra utal, amikor az infrastruktúra és az épületek a part vonalát megközelítve egyaránt azon természeti rendszerek kárára terjeszkednek, amelyek eredetileg a tenger és a szárazföld közötti védőpajzs szerepét töltötték be. Ez a „prés” növeli a tengerparti területek sebezhetőségét az éghajlatváltozással és a tengerszint-emelkedéssel szemben, különösen olyan szélsőséges események során, mint amilyenek a viharok.

A tengerparti területgazdálkodás javítása — különös tekintettel a térbeli tervezésre — magában rejti annak a lehetőségét, hogy a tengerparti területek sebezhetőségét

Beépített terület a 0–1 km-es tengerparti sávon a teljes 10 km-es övezethez képest, 1990–2000

Forrás: EEA, 2006.

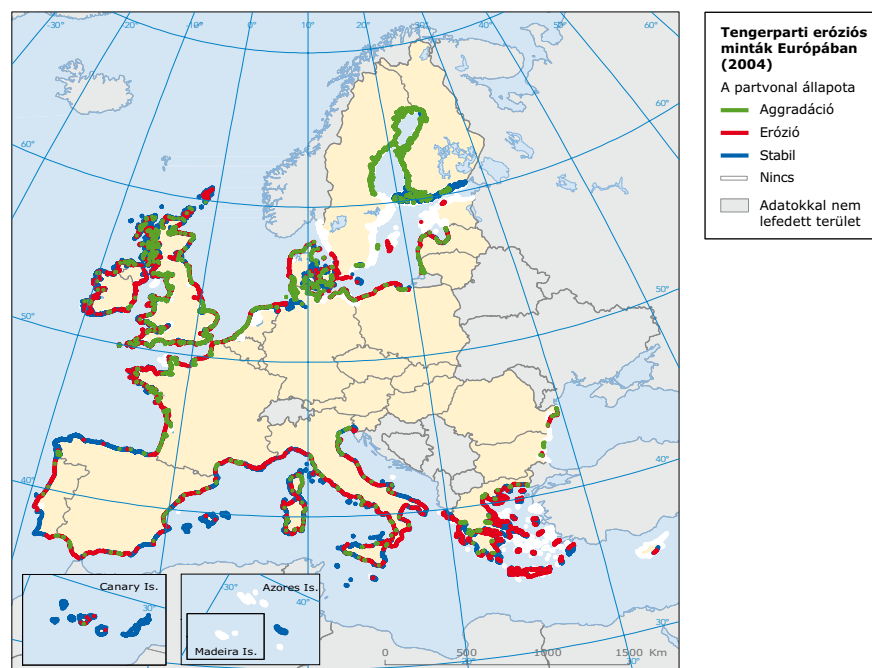
az éghajlatváltozás következményeire redukáljuk. Jelenleg számos ország alakít ki az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással kapcsolatos nemzeti stratégiát, mely világos útmutatást ad a tengerpartok természetes ellenállásának növelésével és a fenntarthatóság megerősítésével kapcsolatban. Például az irányított visszavonulás elve, mely a társadalmi környezeti rendszerek éghajlati változások hatásával szembeni sebezhetőségének csökkentését

célozza, a tengerparti övezet integrált kezelésének alap gondolatát támogatja.

1995 óta az európai partvonal állapotával kapcsolatos aggodalmak számos európai uniós kezdeményezést hívtak életre, melyek a tengerparti övezet integrált kezelésének koncepciójára építenek (integrated coastal zone management, ICZM). Az ICZM kísérletet tesz arra, hogy a fejlesztési igényeket azon erőforrások védelmével ellensúlyozza, melyek a

tengerparti gazdaságok fenntartását biztosítják. Az EEA munkájának kifejezett célja, hogy hozzájáruljon az Európai Parlament és a Tanács ICZM (2002/413/EK) végrehajtására vonatkozó ajánlásának 2006-os módosításához. Az európai tematikus stratégia a tengeri környezet védelme és megőrzése érdekében (European Marine Thematic Strategy) egy ökoszisztéma-alapú megközelítés kezdeményezésével és tengeri régiók ajánlásával szintén foglalkozik a tengerpartok problémájával. Az EU is megkezdte egy tengeri szakpolitika kidolgozását. Mindezen új szakpolitikai fejlemények alkalmasint hozzájárulhatnak a tengerparti övezetek integrált kezelésének és azok ökoszisztémáinak fejlesztéséhez. A siker fő fokmérője a koherens fellépések ezen szakpolitikák mentén történő megtervezése, valamint fejlettebb irányítási mechanizmusok alkalmazásával való végrehajtása lesz.

Tengerparti eróziós minták Európában, 2004

Forrás: EEA, 2006, az EuroSION, 2004. alapján.

Hivatkozások

EEA (2006), *The changing faces of Europe's coastal areas (Európa tengerparti övezeteinek változó arcai)*, EEA Jelentés No 6/2006, Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Kopenhagen.

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries

